

TYÖMIES ON PALKKANSANSA ANSAINNUT – JA JÄÄKIEKKOILIJA JUHLANSANSA?

JARI ESKOLA – ANITA SAARANEN

URHEILU JA ALKOHOLI?

Viime aikoina on puhuttu paljon urheilijoiden juhlimisesta ja lausuttu niin hyväksyviä kuin paheksuviakin kannanottoja. Toisaalta on ymmärretty urheilijoiden ansaitsevan juhlansa – ainakin voitonhetkellä – siinä kuin tavallisen kansankin, toisaalta on korostettu urheilijoiden esikuvallisuutta ja sen mukaista vastuuta nuorten urheilijoiden silmissä. Erityisen ajankohtaiseksi aihe on tullut niiden selvitysten pohjalta, joiden mukaan nuoret urheilijat juovat enemmän kuin urheilemattomat ikätoverinsa. Tulos on tuottanut puhetta, huolestumista ja jatkotutkimuksia.

Uutta ilmiössä on ainakin kaksi asiaa, nimittäin *juhlamisen julkisuus ja kansan osallistuminen juhlintaan* näin näkyvästi, voitaneen puhua suoraan naisesta hullaantumisestakin. Vielä vuosikymmen sitten katsoimme ihmeissämme maailmalta tulevia kuvia autokulkueista, joissa voittoa juhlitaan torvet soiden ja liput liehuen kaupungilla ajellen ja kävellen. Jääkiekon maailmamestaruus vuonna 1995 muutti tässä suhteessa paljon, kansa pakkaui torille (esim. Eskola 1997a). Niinpä vuonna 2000 ei ole enää juuri mitään uutta siinä, että Perhon palopäällikkö johtaa torvet soiden kotikylän pojan olympiavoittoa juhlivaa kulkuetta.

Kansa on yhtynyt urheilijoiden iloon myös juomalla, ja eittämättä alkoholi on tullut varsin näkyvään asemaan suomalaisiin urheilutapahtumiin. Kun Suomen Palloliitto kielsi alkoholin myynnin jalkapallon Suomen cup -finaalin aikana – perusteluna se, että se tekee nuorisotyötä ja että siten oluen virtaaminen areenalla ei sovi julkiseen kuvaan, niin järjestäjät harmittelivat kieltoa perustellen heidän olevan liiketoimintaa harjoittava yritys, joka oletti olutta myytävän niin kuin kaikissa muissakin otteluissa. ”Me olisimme halunneet cup-finaalista rennon ja sosiaalisen tapahtuman, johon olisi myös kuulunut olut”, perusteli yrityksen toiminnanjohtaja¹. Kieltämättä jalkapallon cup-finaalit ovat tulleet tunnetuksi kosteina urheilujuhliina, jolloin yleisössä selvä kat-

soja on ollut vähemmistössä. (Näveri 2000.) Alkoholin tuoman liikevaihdon merkitys on selvä, voidaanhan yhden jääkiekko-ottelun aikana myydä jopa 20 000 litraa olutta. Myynnin lisäksi olutpanimot hakevat urheilun kautta tunnettavuutta ja imagoa. (Arolainen 2000, 19.)

Viime vuonna keskusteltiin paljon suomalaisen urheilevien nuorten alkoholin käytöstä. Ajoittain nuorten väitettiin harjoittavan ongelmakäyttöä ja ainakin juovan enemmän kuin urheilemattomat nuoret (esim. Erkkilä 2000), mutta kulttuuriministerin² pyytämän selvityksen mukaan näin ei ole. Yhteenvetona todettiin, että urheilevat pojat juovat hiukan urheilua harrastamattomia poikia enemmän, tyttöjen kohdalla tilanne on päinvastainen. (Esim. Kuusela 2000; Korhonen 2000.) Samassa yhteydessä todettiin urheiluvallmentajien ja seurajohtajien elämäntyylin kuuluvan runsaampaa oluenkäyttöä kuin muulla väestöllä (Vesala 2000).

Toisaalta suomalaiset huippu-urheilijat näyttävät (Vuolle 2000b) käyttävän alkoholia ikäryhmänsä muuta väestöä vähemmän, eikä huippu-urheilijoiden alkoholin käyttö ole juuri yleistynyt. Joukkueurheilijat käyttävät alkoholia selvästi yksilöurheilijoita enemmän. On myös tutkimuksia, joiden mukaan urheilijat juovat enemmän kuin ei-urheilevat (esim. Rainey & al. 1996; vrt. Martin 1998).

¹Mielenkiintoinen luonnehdinta: mitähän jalkapallo-ottelu ilman alkoholia sitten on? ”Kireä ja epäsosiaalinen tapahtuma”? Ei siis ihme, että on oudoksuttu (Vuolle 2000a) urheilun ja alkoholin modernin yhteyden mielikuvan vahvistamista. Silti peruspalveluministeri Osmo Soininvaaran ehdotus keväällä 2001 urheiluhallien oluthanojen sulkemisesta sai hallien ravintoloitsijat – tietenkin – vastahankaan. Ajatus tyrmättiin holhousmentaliteettina ja vaadittiin samaa menettelyä myös kulttuuri- ja musiikkitapahtumien aniskelulle. Tosin oluen osuuden kerrottiin olevan merkittävä osa liikevaihdosta. (Lehtinen 2001.)

²”Doping- ja ahdisteluministeri”, niin kuin titelti viime aikoina on kuulunut.

Juomisen – niin katsojien kuin urheilijoidenkin – julkisuutta pohdittaessa on nostettu esiin perinteinen retoriikka huippu-urheilijoiden esikuvallisuudesta³ (esim. Eskola 1997a; Vuolle 2000b, 7; Andrén-Sandberg 1993, 9–15; Ahlström 2000; Pyykönen & Vasara 1999). Samassa yhteydessä (Vuolle 2000a) on todettu olutfirmojen sponsoroimien jääkiekkoilijoiden murentaneen urheilun kasvatuksellista imagoa tehokkaammin kuin kukaan koskaan aiemmin. Voidaan toki kysyä, mikä merkitys esikuvilla todella on, ja toisaalta, mitä mahdollisuuksia urheilujärjestöillä on vaikuttaa asiaan. Nuoret sosiaalistuvat suomalaisen päihdekulttuuriin hyvin varhain ja aikuismainen, yksilötasoinen vaikuttaminen ei heidän kohdallaan toimi, vaan ehkäisevän päihdetyön pitäisi kohdistua nuorten yhdessä luomaan merkityssysteemiin ja sen lakeihin ja pakkoihin (Jaatinen 2000).

Ilmiö – juovat urheilijat – ei sinänsä ole uusi, urheilijat ovat juhlineet ja juoneet ennenkin (esim. Kanerva 2000). Silti yhä edelleen iltapäivälehtien (esim. Luuppala 2000; Niiranen 2000) kansijuttujen suurimmat otsikot saa vaikkapa olympiasankari Matti Nykänen, jota epäiltiin törkeästä rattijuopumuksesta, auton siirtämisestä neljän promillen humalassa⁴.

Aiemmin mainitun kulttuuriministerin lisäksi myös pääministeri puuttui keskusteluun (Urheiluvien nuorten..., 2000; Pääministeri Paavo..., 2000). Samaan aikaan Suomen liikunnan ja urheilun kevätkokous (SLU vaatii..., 2000) antoi suositukset nuorten päihteiden käytöstä ja mm. siitä, että urheiluun liittyvissä voitonjuhlissa ei välitetä myönteistä viestiä päihteiden käytöstä.

Välitöntä reagointia edellyttävät asiat:

”Voitonjuhlit. Huippu-urheilijat ovat monesti urheilua harrastavien lasten ja nuorten esikuvia, joiden elämää seurataan sekä urheilutilanteissa että niiden ulkopuolella. Huippu-urheilijoiden antamat mallit ovat hyvässä ja pahassa esimerkkeinä tavoitellusta käyttäytymisestä. Huippu-urheilijoiden kautta on suuri mahdollisuus vaikuttaa mm. terveyttä vaarantavien päihdeainesten käytön ehkäisemiseen nuorison keskuudessa. Huonot esimerkit voivat toisaalta lisätä kiinnostusta päihteiden käyttöön.

³Esikuvallisuuskeskusteluun viimeaikaiset doping-jupakan ovat tietenkin antaneet mielenkiintoisen lisän, mutta tähän keskusteluun on palattava jossain toisessa yhteydessä.

⁴Nykänen kohdalla asiassa ei tietenkään sinänsä ollut enää juuri mitään uutta (ks. Pulli & Kujala 1999).

Urheilun voittotilanteista välittynyt kuva on viime aikoina jälleen herättänyt paljon julkista kriittistä keskustelua. Median välittämään viestiin on usein liittynyt voimakas alkoholin ja tupakan käyttö. Vaarana on, että urheilua seuraavat lapset ja nuoret samaistavat voittamisen ja päihteiden käytön ja siirtävät käyttäytymiskaavan myös omaan harrastukseensa. Tämä viesti saattaa myös antaa virheellisen kuvan urheilun asenteesta päihteisiin yleensä ja siten jälleen vääristää mielikuvaa koko urheiluelämästä, myös perinteisestä aatteellisesta yhdistystoiminnasta.

Urheiluelämän osavastuu maamme nuorison kasvusta on merkittävämpi kuin monen muun vapaa-aikasektorin. Siksi on tarpeen, että urheilujärjestöt voimistavat toimenpiteitään huippu-urheilijoiden myönteisen esimerkkiroolin vahvistamiseksi.”

SLU:n liittokokouksen suositus jäsenjärjestöille (SLU:n kevätkokous 2000):

”Jäsenjärjestöjen tulee huolehtia siitä, että urheiluun liittyvissä tilanteissa, kuten voitonjuhlissa ja urheilijoiden ja johdon lausunnoissa ei välitetä nuorisolle myönteistä viestiä päihteiden käytöstä ja niiden liittymisestä urheilemiseen.”

Kannanoton kannustamana urheiluseuroissa aloitettiin erilaisia kampanjoita (esim. Lähteenkorva 2000) terveen elämän puolesta ja myös jääkiekon SM-liiga lähetti keväällä 2000⁵ finalistijoukkueille tiukan kirjeen, jossa varoitettiin ylilyönneistä nautintoaineiden kanssa mestaruusjuhlissa. Niinpä voittajajoukkue ainakin kameroiden edessä käyttäytyi varsin maltillisesti. (Nyhölm 2000.) Mitä tapahtui kameroiden poistuttua, sitä tietenkään julkisuudessa ei kerrottu (välttämättä ei toki mitään tuomittavaa).

Tällaiset kiellot ja varoitukset ovat yksi mahdollisuus⁶, mutta asian voi ratkaista tietenkin vieläkin rationaalisemmin. Onhan todettu, että tiedotusvälineiden päästäminen pukusuojaan seuraamaan voitonjuhlia oli ilmeisestikin virhe, niin

⁵Sama meno jatkui vuotta myöhemmin. ”Samppanja ja kossuvissy maistuivat TPS:n kultajuhlissa”, otsikoi iltapäivälehti etukannessaan, ja ”Onhan niitä kossuvissyjä mennyt aika railakkaasti”, kertoi joukkueen pelaaja juhlimisesta kertovassa jutussa (Seppä 2001). Koska SM-liiga oli jälleen kieltonsa lähettänyt, kasteltiin voittajajoukkueen tanssityöt vissyvedellä (Jalonen 2001)! Samanlainen kielto oli ainakin Käsipalloliitolta: edes alkoholitonta samppanjaa ei kentällä roiskita (Heikkilä 2001).

⁶Ainakin jos ne toimivat paremmin kuin kuuluisat Veikkauksen varoitukset sopupelejä kenties hautoneille pesäpallojoukkueille.

kuin erään urheiluseuran toiminnanjohtaja⁷ sanoi (Arolainen 2000, 19). Siis ongelmaa ei ole, jos se vain pidetään piilossa.

TUTKIMUSONGELMAT JA -MENETELMÄ

Asetimme tutkimuksemme kaksi tutkimusongelmaa: *sisällöllisen* ja *metodisen*.

Ilmiön sisällön osalta olemme kiinnostuneita siitä, minkälaisia juhlimiskuvauksia vastaajat tuottavat ja miten juhliminen hyväksytään. Etukäteisolettamuksemme oli, että juhlimiseen ei suhtauduta varauksettoman myönteisesti vaan että esimerkiksi nuorten urheilijoiden vanhemmat ovat asian suhteen varauksellisempia.

Menetelmällinen ongelmamme liittyy nk. eläytymismenetelmän⁸ kehitystyöhön. Sen jo tie-

dämme (Eskola 1997b & 1998), että eläytymismenetelmä toimii kohtalaisen hyvin näppäränä tiedonhankintamenetelmänä, ainakin jos tutkija suhtautuu tutkimukseen suhteellisen konstruktivistisesti ja aineistoa idealähteenään käyttäen. Jos tarkoituksena on tuottaa tietoa (tai ”tietoa”) vaikkapa vastaajien käsitysten jakautumisesta, on tietenkin tähän tarkoitukseen parempiakin tutkimusmenetelmiä. Menetelmällisen ongelmamme idea on *argumentin* kokeilu. Kun perinteisesti eläytymismenetelmässä on jaettu vastaukset kehyskertomusten mukaisesti kasoihin ja katsottu, miten eri kasat poikkeavat toisistaan, eli miten kehyskertomusten ero näkyy vastauksissa, niin tässä tutkimuksessa pyrimme menemään hiukan pidemmälle eläytymismenetelmän kehitystyössä. Peruskehyskertomuksemme on periaatteessa sama eri kehyskertomusversioissa, mutta katsom-

⁷Nykyinen kansanedustaja muuten.

⁸”Eläytymismenetelmällä” (Eskola 1997b & 1998) tutkimusaineiston keräämisen keinona tarkoitetaan pienten esseiden, lyhyehköjen tarinoiden kirjoittamista tutkijan antamien ohjeiden mukaan. Vastaajille annetaan *kehyskertomukseksi* kutsuttu orientaatio, muutamien rivien mittainen kuvaus, jonka antamien mielikuvien mukaan heidän tulee kirjoittaa pieni esse, tarina. Tarinoissa kirjoittaja mielikuvituksensa avulla joko vie kehyskertomuksessa esitetyn tilanteen eteenpäin tai sitten kuvaa, mitä on tähtynyt tai voinut tapahtua ennen kehyskertomuksessa esitettyä tilannetta. Eläytymismenetelmätarinat eivät välttämättä ole kuvauksia todellisuudesta vaan mahdollisia tarinoita; tarinoita siitä, mikä saattaa toteutua ja mitä eri asiat merkitsevät.

Keskeistä menetelmän käytössä on *variointi*: samasta peruskehyskertomuksesta on ainakin kaksi versiota, jotka poikkeavat jonkin keskeisen seikan suhteen, mutta pääsääntöisesti vain yhden, ei useamman. Tavallisesti on käytetty kahta, kolmea tai neljää eri versiota. Niinpä menetelmän käytössä on keskeistä juuri tämän vaihtelun vaikutuksen selvittäminen: mikä vastauksissa muuttuu, kun kehyskertomuksessa muutetaan jokin keskeistä elementtiä. Variointi erottaa eläytymismenetelmän monesta muusta tiedonhankintamenetelmästä ja samalla korostaa menetelmän erityistä luonnetta. Jo vastaukset sinänsä ovat yleensä mielenkiintoisia, mutta vasta varioinnin vaikutuksen selvittämisen tuo esiin menetelmän tarjoamat erityiset piirteet tutkittavasta ilmiöstä. Siten eläytymismenetelmäaineistot voidaan analysoida kahteen kertaan. Ensimmäisellä kierroksella vastauksia analysoidaan kuin mitä tahansa laadullista aineistoa, mutta toisella kierroksella kiinnitetään huomio erityisesti variaatioon ja sen tuomiin muutoksiin vastauksissa.

Eläytymismenetelmän taustalla on 1960-luvulla sosiaalipsykologiassa virinnyt huoli tutkimuksen eetti-

sistä kysymyksistä. Tarkoituksena oli löytää menetelmä, joka olisi eettisesti suhteellisen ongelmaton mutta jossa olisi säilytetty kokeen peruslogiikka – tietyn asian variointi muiden pysyessä samana – ja jossa kuitenkin ihmisiä kohdeltaisiin ihmisinä eikä puijattavina ja manipuloitavina kohteina. Menetelmä on siis luotu tutkimukseen liittyvien eettisten ongelmien ratkaisuksi, ihmisarvon kunnioittamiseksi. Suomessa eläytymismenetelmän käyttö alkoi vuonna 1982, ja viime vuosina menetelmän käyttö on levinnyt yhä laajemmalle.

Eläytymismenetelmä on varsin näppärä tiedonhankintamenetelmä, joskus näennäisessä helppoudessaan turhankin houkutteleva, sillä myös eläytymismenetelmän käyttö edellyttää tutkijan aktiivista ajattelua ja harkintaa. Tavallisesti lyhyehkö kehyskertomus on monistettu A4-arkin ylälaitaan ja annettu vastaajille vaikkapa jonkin sopivan tilaisuuden alussa täytettäväksi. Eri kehyskertomusversiot on sekoitettu, jolloin on satumanvaraista, minkä kehyskertomusversion kukin vastaaja sattuu eteensä saamaan. Tarinan kirjoittamiseen menee noin 20 minuuttia, eli koko aineiston kerääminen puolesta tunnista, kunhan käytettävissä on sopiva tilaisuus. Eläytymismenetelmän käyttöön on yhdistetty elämäkertatutkimuksessa kehitetty saturaaation ajatus eli idea aineiston kylläytymisestä: tietyn määrän – noin 15:tä kehyskertomusversiota kohden – jälkeen vastausten peruslogiikka alkaa toistaa itseään, eli tämän enempää ei ole tarpeen aineistoa kerätä.

Eläytymismenetelmävastaukset eivät välttämättä ole todellisia tarinoita, mutta useimmiten ne ovat vähintäänkin *mahdollisia* tarinoita. Vaikka vastauksissa on myös stereotyyppisiä vastauksia, niin juuri tällaisten stereotyyppisten käsitysten perusteella ihmiset tekevät erilaisia valintoja elämässään. Eläytymismenetelmä soveltuu hyvin mm. sosiaalisen konstruktivismiin mukaiseen tutkimukseen.

me, miten tietyn argumentin käyttö suuntaa vastauksia. Tutkimme sitä, miten tällainen argumentti ohjaa vastauksia – vai ohjaako. Ajatuksemme on analysoida vastauksissa esiintyviä asenteita retorisesti näkökulmasta.

Idea argumentin käyttöön tuli nk. laadullisesta asennetutkimuksesta. Siinä lähdetään taustaoleuksesta, jonka mukaan ihmiset ilmaisevat asenteitaan (ottavat kantaa asioihin ja esittävät mielipiteitä) puheessaan. Puhetta puolestaan tulisi aina tutkia ja pyrkiä ymmärtämään siinä kontekstissa, jossa se on tuotettu. Niinpä asenteitakin tulisi tutkia kontekstuaalisina, sosiaalisessa vuorovaikutuksessa konstruoituina ilmiöinä eikä pysyvinä sisäisinä piirteinä.

Retorisessa psykologiassa asenteet nähdään luonteeltaan sosiaalisina ja argumentatiivisina. Asenteita tarkastellaan niissä argumentatiivisissa konteksteissa, joissa ne esiintyvät, ei erillisinä arvotettuina ilmauksina. Puhetta tai tekstiä erittelemällä voidaan selvittää, miten kielellisten valintojen ja ilmausten kautta konstruoidaan todellisuutta, muokataan sosiaalista todellisuutta kielellisin keinoin. Näistä lähtökohdista haastateltavan asenteita tarkastellaan kiinnittämällä huomio erilaisten argumenttien virittämiin puheenvuoroihin. Käytettävät argumentit ovat eräänlaisia toteamia tai väittämiä siitä aihepiiristä, jota kulloinkin halutaan tutkia. Kommentoimalla argumentteja haastateltava tai vastaaja käyttää retorisia keinoja saadakseen ilmaistuksi haluamansa asian. Tärkeä osa puheessa ja sen tutkimuksessa ovat perustelut, sillä niissä paljastuvat erilaiset asiayhteydet, joihin kannanotto liitetään. Asenteiden ilmauksia ei siis tule irrottaa siitä yhteydestä, jossa ne esiintyvät, sillä juuri tästä asiayhteydestä voidaan tehdä merkittäviä päätelmiä. Ihmiset saattavat esittää hyvinkin paljon toisistaan poikkeavia näkemyksiä samasta aiheesta eri yhteydessä. (Ks. esim. Billig 1996; Vesala & Rantanen 1999.)

Esimerkiksi Kari Vesalan & Teemu Rantasen (1999) tutkimuksessa maanviljelijöiden yrittäjäidentiteetin rakentumisesta käytettiin argumenttia ”maanviljelijät ovat yrittäjiä siinä kuin muutkin yrittäjät”. Tässä tutkimuksessa yhdistimme argumentin käytön eläytymismenetelmään. Lähtökohtaolettamuksemme oli, että kehystetymuksessa esiintyvä argumentti suuntaisi vastauksia ja tuottaisi näin asenteen ilmaisuja. Hypoteesin mukaan vastaaja kirjoittaisi kertomuksen, jossa hän ottaisi huomioon argumentin

ja pyrkiisi jollakin tapaa ottamaan siihen kantaa, esittämään näkemyksiä puolesta tai vastaan ja perustelemaan niitä. Tietenkin mahdollista olisi myös se, että kehystetymukseen ujuttamamme argumentti jäisi kokonaan huomiotta. Olettamuksemme tietenkin on, että vastaajat käyttävät tarinansa muodostamiseen kaikkia kehystetymuksesta löytyviä vihjeitä, ja näin kehystetymukseen upotetun argumentin pitäisi näkyä vastauksissa. Mutta onko näin, siinä toinen tutkimuskysymyksemme.

Käytimme kolmea eri kehystetymusta. Kaikissa näissä puhutaan jääkiekon SM-liigan kevyään voitonjuhlinnasta. Valitsimme jääkiekon kehystetymusten tapahtumien kontekstiksi, sillä juuri jääkiekkoilijoiden juhlinta on ollut eniten esillä julkisuudessa. Kehystetymuksessa varoidaan sitä, miten juhlimista ohjeistetaan. Ensimmäisessä kehystetymusvariaatioissa ei ole minikäänlaista argumenttia, toisessa tällaiseksi kuvataan liigan johdolta tulleet ohjeet ja kolmannessa korostetaan jääkiekkoilijoiden esikuvallisuutta. Mikäli argumenttiajattelu toimii, niin oletettavastikin toiseen variaatioon kirjoitetaan ensimmäistä maltillisempia kertomuksia (tai sitten urheiluväki on sisäistänyt sen, että juhlat ovat aina paikallaan, ohjeista huolimatta) ja kolmannen variaation katalysoimissa tarinoissa pitäisi jotenkin näkyä esikuvallisuuden ja huolen nuorille tarjottavista malleista. Tätä oletusta korostaa vielä se, että vastaajien joukossa oli runsaasti nuorten urheilijoiden vanhempia, joiden olettaisi olevan huolissaan lastensa tulevaisuudesta ja siten myös heille tarjottavista malleista.

Kehystetymukset olivat seuraavat:

1. Eletään kevättä 2001. Jääkiekon SM-liiga on juuri päättynyt. Eläydy tähän tilanteeseen ja kerro, minkälaiset juhlat voittajajoukkue pitää ja miksi juhlinta on tällaista.
2. Eletään kevättä 2001. Jääkiekon SM-liiga on juuri päättynyt. Finaaliotteluiden alla SM-liigan johto on antanut ohjeen juhlia maltillisesti. Eläydy tähän tilanteeseen ja kerro, minkälaiset juhlat voittajajoukkue pitää ja miksi juhlinta on tällaista.
3. Eletään kevättä 2001. Niin kuin hyvin tiedät, huippu-urheilijat ovat nuorten urheilijoiden esikuvia. Jääkiekon SM-liiga on juuri päättynyt. Eläydy tähän tilanteeseen ja kerro, minkälaiset juhlat voittajajoukkue pitää ja miksi juhlinta on tällaista.

Kuten edellä mainittiin, ohjeisti jääkiekon SM-liiga jo keväällä 2000 finaalisuorat juhlimisen

osalta. Kehykertomuksemme eivät siis ole vailla todellisuuspohjaa. Aineistomme (N = 30) keräsimme kesällä 2000 aktiivisilta urheiluihmisiltä: eri lajien urheilijoilta, junioriurheilijoiden vanhemmilta ja aktiivisilta harrasteurheilijoilta. Aineistomme on siis hiukan niukanpuoleinen, mutta kuitenkin tarkoituksiimme riittävä.

TULOKSIA

Analysoimme aineistoamme tyypittelemällä ja teemoittelemalla (ks. Eskola & Suoranta 1998; Eskola 2001). Aluksi rakensimme vastauksista tyyppikuvaukset. Yhdistimme eri vastauksista niissä esiintyviä yleisiä ja siten tyypillisiä elementtejä, jolloin tuloksena on kolme tyyppikuvausta, yksi kustakin kehyskertomusversiosta. Tyyppikuvauksia vertaamalla nähdään, miten eri kehyskertomusversioihin vastattiin ja miten kehyskertomuksissa käytetty argumentti tehoaa, sekä tietenkin myös se, miten vastauksissa urheilijoiden voitonjuhlintaan suhtaudutaan. Tyyppisiä täydennämme joillakin aineistostamme poimituilla sitaateilla. *Ensimmäinen* tyyppikuvaus on seuraava:

(1) ”Pelin ja palkintojenjaon jälkeen muutamat pelaajat antavat haastatteluja televisiolle ja muutamille lehdistöille. Näiden ’pakollisten’ kuvioiden jälkeen koko joukkue lähtee rentoutumaan ja pesemään pelin hiet saunaan. Voittojuhla alkaa jo totta kai pukuhuoneen suojissa, kun valmentajat ja huoltojoukko tuovat pojille poreilevaa. ’Perke...saata...vitt...jätkä me tehtiin se.’ Samppanjanapullon korkit lentävät kattoon. Muutama tunti vierähtää hallilla janojuomia nauttien ja kannustustslaulujen tahdissa laulaen. Halli on jo tyhjentynyt yleisöstä, kun pikkuhiljaa joukkue ahtautuu bussiin. Sitten pelaajat rynnistävät johonkin paikalliseen ravintolaan ja juhlinta jatkuu pari päivää. Ravintoloissa heille satelee onnitteluja ja he saavat jakaa nimikirjoituksia käsi kipeänä mitä ihmeellisimpiin paikkoihin. Porukka on ympäri juovuksissa ja osa juhlijoista joudutaan poistamaan ravintolasta kesken illan.”

Ensimmäinen tyyppikuvaus on selkeä *remuamiskuvaus*. Kehyskertomuksessa ei annettu erityistä ohjetta, argumenttia, joten tämä tyyppi muodostaa tietynlaisen vertailukuvauksen. Kaikki (N = 10) ensimmäiseen kehyskertomukseen kirjoitetut vastaukset sopivat tähän tyyppiin, tosin kaksi hiukan varauksellisesti. Joka tapauksessa tällaisena urheiluväki – tai ainakin aineistomme vastajat – näkee urheilun voitonjuhlinnan. Kuvauksissa keskeisinä elementteinä ovat alkoholi, sauna, ravintolat, siis varsin suomalaiset elementit:

”Hikiset pelikampeet lentelevät pitkin pukuhuoneen lattiaita. Kaljakorimarssi alkaa pukuhuoneeseen. Alastomat pelaajat höppivät huurteista saunomisen, hoilailun ja suihkun lomassa. Siirrytään juomapuolella kirkkaaseen, Kuningas Koskenkorva astuu kuvaan. Kannipäissään pynttäydytään parhaimpiin ja eikun kaupungin yöhön rellestämään.”

Alkoholi hyväksytään juhlimiseen mukaan, ja se perustellaan paineiden purkamisena, joukkueurheilulle tyypillisillä piirteillä, suomalaisuudella ja perinteillä:

”Miksikö näin? Suomalainen kun ei osaa juhlia ja pitää hauskaa ilman kunnan kannäämistä! Toisaalta pelaajilla on raskas urakka takana, joten paineet puretaan kunnan juhlimisella.”

Mielenkiintoista on joissakin vastauksissa esiintyvä alkoholin käytön korostaminen nimenomaan joukkueurheilun kohdalla:

”Nykyään juhlintaan usein kuuluu osana alkoholi niin kuin tämänkin voiton yhteydessä. Varsinkin joukkueurheilussa käytetään enemmän alkoholia peli-illoissa, sauna-illoissa ja vapaa-ajalla yleensäkin kuin yksilöurheilussa.”

Selityksiä tälle tulkinnalle on ainakin kaksi, joko juomisen sosiaalisuuden korostaminen tai sitten se, että lajiin valikoituu humalahakuisempia henkilöitä. Juomisen sosiaalisuus tuleekin vastauksissa hyvin esille: Joukkueurheiluun liitetään juominen, koska on kyse ryhmästä ja yhteistyöstä, juhliminen on ryhmätyön huipentuma, on ansaittua rellestää kaveriporukassa. Aineistomme ei tietenkään kerro, mikä selitys on oikea tai onko edes vastauksessa esitetty väite totta.

Jääkiekkoilu on lisääntyneen kansainvälisen menestyksen myötä toiminut myös etenkin nuorempien kansalaisten kansallisen identiteetin nostattajana. Ehkäpä siksi reipas juhliminen sallitaan helpommin tässä maskuliinisessa, nationalismia korostavassa lajissa. Lisäksi jääkiekko on perinteisesti alempien yhteiskuntaluokkien harrastama laji (vaikkakin suosio on laventunut kaikkii kansankerroksiin), jolloin myös juhlimistottumusten voisi kuvitella olevan rahvaanomaisempia kuin jossain elitistisemmässä lajissa.⁹ Niinpä voidaan vedota kansalliseen perinteeseen:

”Pukukopissa kiitetään kaikkia mahdollisia mukana olleita, ja taustajoukkoja. Annetaan kaikkien ottaa vastaan läheisten onnittelut pukukopissa. Jokaisella on

kuitenkin takaraivossa se, että kun virallisuudet on ohi päästään juhlimaan kunnolla, sillä onhan tämä mestaruus kenties ainutlaatuinen jokaiselle pelaajalle, näin ollen virallisuuksien mentyä annetaan ilon tulla irti ja juhliitaan todella niin kuin on suomalainen perinne.”

Useissa vastauksissa mainittiin perheen osuus, ja hillitympi juominen liitettiin perheellisiin:

”Siitä juhlinta jatkuu yksityistilaisuudessa jossain ravintolassa yhdessä vaimojen/tyttöystävien kanssa. Joukkueen nuoremmat poikamiehet jatkavat juhlintaa omassa sakissa. Perheelliset ottavat hillitymmin ja käyttävät vapaa-aikansa heti perheen parissa – ehkäpä viikon parin lomareissu perheen parissa.”

Kuvausten yksimielinen juoni eli rankka juhliminen on kaiken keskustelun ja julkisen esiintymisenkin jälkeen hiukan yllättävä. Voidaan tietysti ajatella, että kuva jääkiekkoilijoiden juhlinnasta on kovin raadollinen ja että siksi vastaajat eivät usko muunlaisen juhlimisen mahdollisuuksiin. Juhliminen näyttäisi olevan hyväksyttyä ja oikeutettua, mutta toisaalta aineisto ei kerro sitä, onko tällainen juhliminen vastaajien mielestä suotavaa. Maine ainakin kasvaa, jos järjestys on eräässä vastauksessa esitetyn kaltainen:

”Voittajajoukkue vuokraa isot tilat ja saunoo siellä illan ja menee sen jälkeen baarikierrokselle ja paikalliselle torille esitetympään.”

Eläytymismenetelmän voisi ajatella mahdollistavan edes jonkinlaisen idealismin, joka kuvastaisi vastaajien toiveita juhlimisen osalta. Onhan vastaajien joukossa nuorten urheilijoiden vanhempia, joiden olettaisi tarkastelevan ilmiötä paitsi urheiluihmisinä myös nuorten vanhempina. Näyttää siis joka tapauksessa siltä, että urheilun viime vuosien juhliminen on hyväksytty, haluttiin sitä tai ei. Urheilun klassisista perusarvoista ollaan kuitenkin kovin kaukana, tosin niin ollaan muutenkin ny-

⁹Eipä jokin purjehtijoiden olympiavoitto nostanutkaan mitään erityistä ”torilla tavataan” -liikettä, vaikkakin itse sankarit taisivat juhlia voittoaan ihan perinteisin menoin – toisin kuin toinen suomalainen voittaja Arsi Harju; aikakin julkisuudessa moneen otteeseen korostettiin Harjun raittiutta. Sinänsä varsin mielenkiintoinen tilanne. Yhteiskuntatieteilijä olisi liittänyt kuulaan ja purjehdukseen erilaiset merkitykset, mutta esimerkki kuvaa sitä, kuinka olettamukset (ja teoria) eivät aina pidä paikkaansa ja kuinka poikkeuksia yleisestä löytyy aina.

kyisenkaltaisessa urheilun viihdeteollisuudessa.

Toisaalta vastauksissa korostetaan myös sitä, että urheilijatkin ovat ihmisiä ja että heidän tapansa eivät poikkea suuresti tavallisten ihmisten käyttäytymistavoista:

”Joukkuelajeissa on tärkeää joukkueen yhtenäisyys. Tätä tavoitellaan usein yhteisillä illan vieroilla, menestyksen juhlinnoilla yms. Helposti näissä ’tilaisuuksissa’ käytetään alkoholia ja meno voi yltyä rajuksikin, aivan kuten ’normaalien’ ihmisten vastaavissa tilanteissa.”

Toisessa kehyskertomuksessa käytettiin argumenttia ”finaaliotteluiden alla SM-liigan johto on antanut ohjeen juhlia maltillisesti”. Niinpä voisi olettaa, että kuvaukset poikkeaisivat selkeästi ykköstyypin vastauksista. Näin ei kuitenkaan ole:

(2) ”Viimeisen pelin jälkeen tunnelma on helpottunut pitkän kauden jälkeen ja stressi alkaa purkautua. Pelaajat käyvät pelin jälkeen suihkussa ja samalla ensimmäiset kaljapullot jo avataan. Juhlat alkavat pukuhuoneessa maltillisesti urheilujuoman purskuttelulla ja valmentajan uittamisella. SM-liigan johdon ohjeiden mukaan alkoholia ei käytetä paikalla olevien toimittajien vuoksi. Toimittajan kysymykseen ’miltä nyt tuntuu ja miten aiot juhla’ ei vastata että nyt juodaan viikko ja saunotaan niin perkeleesti. Jokaisella on kuitenkin takaraivossa se, että kun virallisuudet on ohi, päästään juhlimaan kunnolla, sillä onhan tämä mestaruus kenties ainutlaatuinen jokaiselle pelaajalle. Näin ollen virallisuuksien mentyä annetaan ilon tulla irti ja juhliitaan todella niin kuin on suomalainen perinne. Ensiksi mennään joukkueen kanssa syömään ja sitten saunomaan. Loppuyön pelaajat viettävät yökerhossa hurjasti bailaten ja viinaa litkien. Urheilijat elävät kovan paineen alla koko kauden ja sen jälkeen usein haluavat juhlia kunnolla kauden päättymistä.”

Tätä tyyppiä voisi kuvata *kaksinaamaiseksi*. Koska ohje on annettu, sitä yritetään enemmän tai vähemmän epätoivoisesti noudattaa, ja kun julkisuus on ohitse, voidaan aloittaa todellinen juhlinta. Juhliminen tapahtuu siten *piilotellen*; on *oikeaa* juhlimista ja sitten sitä, mikä voidaan ja halutaan näyttää medialle. Virallisuudet pyritään hoitamaan hillitysti, minkä jälkeen seuraa varsinaisen, oikean ja aito juhliminen. Tällainen kaksinaamaisuushan ei ole mitenkään vierasta huippu-urheilulle. 1900-luvun alkupuolella samanlainen suhtautuminen vallitsi urheilusta maksettavaan rahaan, nykyisin doping-ongelmiin suhtaututaan useasti vastaavalla tavalla jne.

Kakkoskertomukset näyttävät hajaantuvan kahteen luokkaan. Edellä esitetty kaksinaamainen peittelytarina on yleisin, näitä aineistossa on

puolet (N = 5). Toisessa ryhmässä (N = 4) vastauksia mennään suoraan asiaan: argumentti jätetään huomiotta, eli vastaukset vastaavat ykköstyypin remuamiskuvauksia:

”Sehän on se normaali meininki. Ensiksi mennään joukkueen kanssa syömään ja sitten saunaan. Meno on railakasta ja juhlinta jatkuu aamutunneille asti, joskin vielä jatkuu useita päiviä. Rankan kauden jälkeen on hyvä rentoutua kunnolla ja perinteitä vaalien.”

Tilanne – siis se, että kehyskertomuksen argumentista ei välitetä – ei ole eläytymismenetelmän käytön osalta mitenkään ainutlaatuinen, vaikkakin yleensä kehyskertomuksessa esitettyihin viheisiin reagoidaan hyvin.

Eräissä tarinoissa kuvataan myös juhlimisesta seuraavat nuhteet:

”Ensin pojat ryöpyttävät samppanjat toistensa suihin ja päihin. Juhlia jatketaan paikallisessa pubissa fanien kera aamun lehdessä kerrotaan parista nyrkkitappelusta ja irronneesta etuhampaasta joukkue saa nuhteet SM-liigan johdolta.”

Mutta rankemmanpuoleinen juhliminen voidaan nähdä jopa lajin PR-toimintana:

”Oluen ja samppanjan voimalla remuamista. Tehdään jääkiekosta pop juhlimalla riehakkaasti.”

Kolmannessa kehyskertomuksessa argumentti vetosi urheilijoiden esikuvallisuuteen: ”niin kuin hyvin tiedät, huippu-urheilijat ovat nuorten urheilijoiden esikuvia”. Vastauksista konstruointiin seuraava tyyppi:

(3) ”Ensin juhlietaan hillitysti ’limpparilinjalla’. Juhlinta halutaan pitää esimerkillisenä ja viralliseen osuuteen kuuluu lähinnä kertaus, miten joukkue on SM-liigan voittoon yltenyt ja tunnustusten jako. Kun media ym. poistuneet, voidaan aloittaa juhlat, joissa kukin saa päättää miten juhlii. Ensihuuman ja hälinän jälkeen lähdetään saunaan ja uimaan. Syödään hyvin ja otetaan juhlujuomaa. Juhlinnassa korostuu ryhmähenkki ja tehdyn urakan oleminen nyt lopullisesti ohi. Suomalaiset eivät osaa pitää hauskaa ilman viinaa, joten se kuuluu olennaisena osana voittajajoukkueen juhlintaa. Tämän tapaista juhlintaa harrastaa varmaankin valtaosa seurajoukkueista ja se kuuluu suomalaiseen perinteeseen ilon pitoon.”

Kakkostyypistä tuttu kaksinaamaisuus näkyy näissäkin vastauksissa. Juhliminen on kuitenkin edelleen melkoisen vahvaa, mutta sitä kuitenkin *piilotellaan* ainakin jossain määrin. Kuvauksissa

ravintolat eivät esiinny niin keskeisessä roolissa kuin kakkoskehyskertomuksen vastauksissa; näissä kuvauksissa keskeistä on saunominen, syöminen ja niiden yhteydessä juominen. Tällaisia piilottelukuvauksia on kuitenkin melko vähän (N = 3). Puolessa (N = 5) kolmostarinoista mennään suoraan asiaan (siis juhlimiseen, remuamiseen eli ykköstyypin remuamiskuvauksia), yhdessä tarinassa juhlien jatko jää auki ja yhdessä moralisoidaan urheilijoiden toimintaa.

Vain parissa vastauksessa moralisoitiin tilanetta:

”Pelaajien tulisi myös muistaa jatkojuhlinnan tärkeys: ei särkeä paikkoja, käyttäytyä epäasiallisesti, ylimielisyys. Näistä kaikista asioista tehdään julkisia ja urheilu menettää ’kasvonsa’ Juhlia saa ja pitääkin, mutta pelaajien on tiedettävä miten he haluavat säilyttää lajistaan hyvän ja urheilullisen kuvan!”

Urheilun esikuvallisuus on vuosien aikana kärsinyt melkoisesti urheilun raadollisten puolien esiintyessä julkisuudessa. Niinpä kehyskertomuksessa esitetty argumentti tulee vastauksissa esille, mutta ei niin selvästi kuin toisen kehyskertomuksen vastauksissa. Kakkoskehyskertomuksen argumentti on suurempi kuin kolmannen, jossa vain vihjaillaan esikuvallisesta käyttäytymisestä. Kuitenkin voisi päätellä, että maltillisuuteen kehottaminen on tehokkaampi argumentti kuin esikuvallisuuden vetoaminen. Ajatus on varsin mielenkiintoinen ajatellen urheilun omaa kehityslogiikkaa. ”Terve sielu terveessä ruumiissa” -periaate nuorten esikuvana ei enää toimi, ainoa, mitä voidaan pyytää, on maltillisuus juhlimisessa. Kenties siksi, jotta urheilun julkinen kuva ei pahasti kärsisi ja jotta sponsorointi yms. ei vaarantuisi. Niinpä kun kerran juhliminen koetaan oikeutetuksi, voidaan syylittää – ei suinkaan urheilijoita – juhlimisesta kertovaa mediaa, kuten edellisessä tyyppissä kuvattiin.

POHDINTAA JA JUHLINTAA

Hannu Itkonen (ks. Nykänen 2000) löytää monta syytä alkoholin ja urheilun yhteydelle. Urheilu on perinteisesti ollut ”alempien luokkien huvia”, ja työväenkulttuuriin on liittynyt juominen ”raskas työ vaatii raskaat hovit” -periaatteella. Urheiluun kuuluu *ruumiillisuuden tutkiskelu*, ja humalakin on ruumiin ja mielen manipulointia, samanlaista kokemusten hakemista. Urheilussa korostuvat niin

kuin alkoholin käytössäkin usein niin *maskuliinisuuden liioittelu* kuin *yhteisöllisyyskin*.

Aiemmin urheilijoilta odotettiin erityistä esikuvallisuutta ja siten heidän alkoholin käytöstään ei ainakaan julkisesti kerrottu. Nykyään urheilijoihin kohdistuu erilaisia odotuksia sen mukaan, missä roolissa he ovat, puhuvatko urheileville nuorille vaiko sponsorin tilaisuudessa. Sponsoroiva olutfirma ei suinkaan pidä pahana, jos yhtiön tuotteet näkyvät. Urheilussa nykyään usein hyväksytään ”pojat on poikia” -asenne: jotkut rajat pitää olla, mutta muuten voidaan toimia vastuullisesti. (Nykänen 2000.)

Juhliminen näyttää siis olevan yleisesti hyväksyttyä. Käyttämämme argumentti toimii – jotenkin. Vastauksissa esiintyvän juhlimisen voi jakaa kahteen luokkaan. Ensinnäkin niissä esiintyy yleistä, julkista juhlimista: median keskellä, torilla, yleisön läsnä ollessa. Toisaalta on myös yksityistä juhlimista: perinteitä, yhteishengen korostamista, ”rankka kausi vaatii rankat hovit” -mentaliteettia. Tämä jako sinänsä ei ole mielenkiintoinen vaan se, mistä se kertoo.

Asennoituminen joukkueurheilijoiden, tässä tapauksessa jääkiekkoilijoiden, alkoholin käyttöön on ambivalenttinen: runsas alkoholin käyttö tiedostetaan ja tavallaan hyväksytään (tai ei jakseta välittää), mutta kuitenkin sitä pidetään kovin railakkaana ja huonoa esimerkkiä tarjoavana. Juhlimista siis pidetään oikeutettuna ja rentoutumista alkoholin avulla luonnollisena, vaikkakin samalla paheksutaankin yltiöpäistä remuamista ja huonon esimerkin tarjoamista muille. Tämä näkyy hyvin keräämissämme tarinoissa, joissa loppujen lopuksi on oikeastaan vain kahdenlaisia tarinoita: sellaisia, joissa remutaan kunnolla, ja sellaisia, joissa remutaan kunnolla, mutta hiukan salaillen.

KIRJALLISUUS

Ahlstén, Liisa: Alkoholi ja urheilu eivät sovi yhteen. Oodi 4/2000, 2–4

Andrén-Sandberg, Åke: Urheilu ja alkoholi. Suomentanut Leena Warsell. Helsinki: Otava, 1993

Arolainen, Teuvo: Beer and Sports. This Marriage is Going to Last. Motion – Sport in Finland 1/2000, 18–19

Billig, Michael: Arguing and thinking. A Rhetorical Approach to Social Psychology. Cambridge: Cambridge University Press, 1996

Erkkilä, Jorma: Runsas juominen säikäytti urheilijoita. Helsingin Sanomat 18.1.2000, C6

Metodisesti mielenkiintoista ja eläytymismenetelmän kehitystyötä omalta osaltaan eteenpäin vievää on pohtia, kuka otti huomioon kehystömuksissa käytetyt argumentit, kuka ei. Siihen, miksi argumenttia ei aina oteta huomioon, on mahdollista löytää useita selityksiä. Joku on saattanut lukea huolimattomasti annetun kehystömuksen ja siten orientoitua puutteellisesti kirjoittamistehtävään. Tosin yleensä ohjeeksi annetaan laatia suhteellisen lyhyitä kehystömuksia (ks. Eskola 1997b), jotta vastaajat kiinnittäisivät huomion samoihin asioihin, ja nyt käytetyt kehystömuksukset noudattavat tätä ohjetta varsin hyvin.

Niinpä on kysyttävä, onko juhliminen tosiaan sisäistetty näin vahvasti, kun ohjeetkaan eivät tehoa juhlimiseen. Siten oikeutetun, rankahkon juhlimisen eetos näyttää varsin vahvalta, varsinkin kun edes nuorten urheilijoiden vanhemmat eivät näytä kirjoittavan toisenlaisia tarinoita.

Mielenkiintoista olisi jatkossa verrata mm. sitä, mitä eroa vastauksissa olisi toisaalta alkoholia runsaasti kuluttavien ja toisaalta vähän tai ei lainkaan juovien välillä. Jonkinlainen muutos vastauksissa olisi varmasti nähtävissä myös silloin, jos tarkasteltaisiin jotakin toista lajia tai vaikkapa vaihdettaisiin kuvausten pelaajien sukupuolta (joka itse asiassa ei edes ollut suoraan sanottu kehystömuksissa, mutta joka oli pääteltävissä vastausten kontekstista eli SM-liigasta).

Kaiken kaikkiaan ei liene liioiteltua väittää, että ainakin vastaajiemme mielestä jääkiekkoilijat ovat juhlansa ansainneet ja siksi julkinen kohu juhlimisesta on ollut ainakin osin turhaa. Urheilun moraalit ja aatemaailma ovat siis muuttuneet. Seuraava mielenkiintoinen kysymys on se, muutuuko se seuraavaksi dopingin osalta Suomessa.

Eskola, Jari: Tarjolla olutta ja sirkushuveja – tarvitsimmeko urheiluviihteen kuluttajakasvatusta? S. 167–209. Teoksessa: Eskola, Jari (toim.): Reflektio, realismi, konstruktionismi sekä muita kasvatustieteellisiä teemoja. Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja C15, 1997. 1997a

Eskola, Jari: Eläytymismenetelmäopas. Tampere: TAJU, 1997. 1997b

Eskola, Jari: Eläytymismenetelmä sosiaalitutkimuksen tiedonhankintamenetelmänä. Tampere: TAJU, 1998

Eskola, Jari: Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. S.

133–157. Teoksessa: Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Helsinki: PS-kustannus, 2001

Eskola, Jari & Suoranta, Juha: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino, 1998

Heikkilä, Mika: HCD:n juhlista kenttä pysyi kuivana. Ilta-Sanomat 24.4.2001, 22–23

Jaatinen, Jaana: Viattomuuden tarinoita. Nuoret päihdekulttuurinsa kuvaajina. Raportteja 251. Helsinki: Stakes, 2000

Jalonen, Pekka: TPS juhli tutun ja pitkän kaavan mukaan. Iltalehti 17.4.2001, 26–27

Kanerva, Juha: Pullon henki. Helsingin Sanomat, NYT-liite 18/2000, 41

Korhonen, Vexi: Alcohol, sports, young people: A Recipe for Trouble. Motion – Sport in Finland 1/2000, 20–21

Kuusela, Matti: Päihteet eivät olekaan ongelma urheillevilla nuorilla. Aamulehti 14.9.2000, B33

Lehtinen, Pasi: ”Kukaan ei ehdi kiekko-ottelun aikana vetämään kännejä.” Iltalehti 13.4.2001, A17

Luuppala, Jarmo: Nykänen puhalsi alkometriin hurjan neljä promillea. Iltalehti 26.4.2000, 3

Lähteenkorva, Krista: Tamperelaiset urheilijat tais-televat päihteitä vastaan Paras olla -kampanjassa. Aamulehti 4.5.2000, B35

Martin, M.: The use of alcohol among NCAA Division I female college basketball, softball, and volleyball athletes. Journal of Athletic Training 33 (1998): 2, 163–167

Niiranen, Jussi: En syyllistynyt rattijuoppouteen. Ilta-Sanomat 26.4.2000, 2–3

Nyholm, Timo: TPS on loistava mestari. Ilta-Sanomat 17.4.2000, B5

Nykänen, Anna-Stina: Kisojen jälkeen oli aina bi-leet. Helsingin Sanomat 6.2.2000, D3

Näveri, Tuomas: Olut ei virtaa tänään cupin finaalissa. Ilta-Sanomat 10.11.2000, 33

Pulli, Matti & Kujala, Antero: Voittohyppy. Helsinki: Ajatus, 1999

Pyykönen, Teijo & Vasara, Erkki: Viinamäen Urheilumiehet. Urheilu ja raittius 1900-luvulla. Liikuntatieteellisen seuran impulssi XVI. Helsinki 1999

Pääministeri Paavo Lipponen: Vanhempien on voitava luottaa urheiluseuroihin. Liikunnan ja Urheilun Maaailma 9/2000 (27.4.). <http://www.slu.fi> (10.2.01)

Rainey, C. J. & McKeown, R. E. & Sargent, R. G. & Valois, R. F.: Patterns of tobacco and alcohol use among sedentary, exercising, non-athletic, and athletic youth. Journal of School Health 66 (1996): 1, 27–32

Seppä, Petri: Näin juhli TPS. Ilta-Sanomat 17.4.2001, 22–23

SLU:n kevätkokous antoi suositukset aiheesta Nuoret, päihteet ja urheiluelämä. Liikunnan ja Urheilun Maaailma 9/2000 (27.4.). <http://www.slu.fi> (10.2.01)

SLU vaatii: Nuorten päihteiden käyttö kuriin. Helsingin Sanomat 3.5.2001, C10

”Urheilevien nuorten alkoholikäyttö huolestuttaa.” Aamulehti 27.4.2000, B31

Vesala, Hannu: Urheilualmentajat juovat olutta useammin kuin muut. Helsingin Sanomat 7.6.2000, A10

Vesala, Kari Mikko & Rantanen, Teemu: Pelkkä puhe ei riitä. Maanviljelijän yrittäjäidentiteetin rakentamisen sosiaalipsykologisia ehtoja. Helsinki: Yliopistopaino, 1999

Vuolle, Pauli: Urheilu alkoholisoituu – katkaisuhoidon tarvitaa. Liikunta ja tiede 37 (2000): 1, 2. 2000a

Vuolle, Pauli: Suomalainen huippu-urheilija ja alkoholin, tupakan ja nuuskan käyttö. Liikunta ja tiede 37 (2000): 2, 4–9. 2000b.